

Joan Portell Rifà

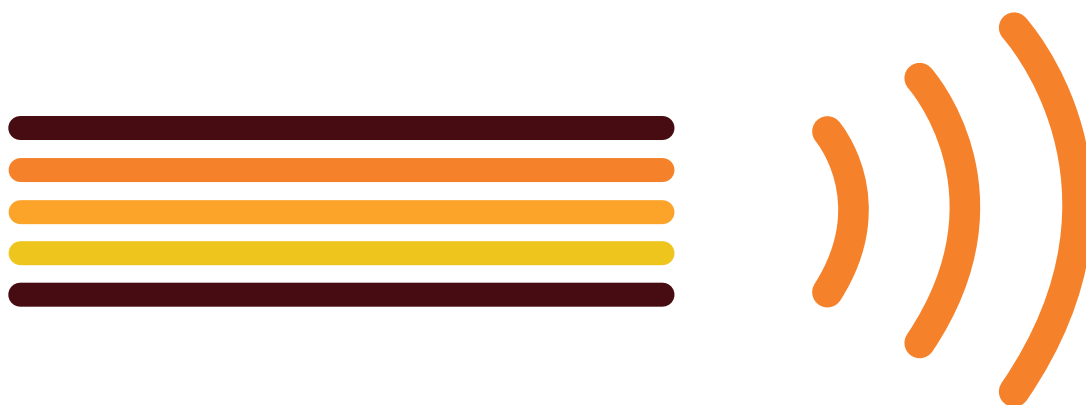
joanportell@gmail.com

Pedagog, escriptor i crític literari

PANORAMA DEL LLIBRE INFANTIL I JUVENIL A CATALUNYA (2012-2013)

PANORAMA DEL LIBRO INFANTIL Y JUVENIL EN CATALUÑA (2012-2013)

THE CURRENT STATE OF BOOKS FOR CHILDREN AND YOUNG ADULTS IN CATALONIA (2012-2013)

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

L'article presenta les tendències observades en la producció de llibres infantils catalans dels anys 2012 i 2013. Essencialment, destaca la disminució de títols publicats i de vendes, la recerca i l'edició de sèries en les edats de lectors intermedis, el tancament de llibreries, però l'aparició d'altres de més petites i especialitzades en literatura infantil i juvenil (LIJ), i el petit augment de les exportacions, ja que les editorials que estan aguantant més i millor la crisi són les que s'atreveixen a sortir a vendre a l'exterior. L'article també repassa breument les aportacions més rellevants dels autors i dels premis publicats en aquest període.

El artículo presenta las tendencias observadas en la producción de libros infantiles catalanes de los años 2012 y 2013. Esencialmente, destaca la disminución de títulos publicados y de ventas, la investigación y la edición de series en las edades de lectores intermedios. También se comenta el cierre de librerías junto a la aparición de otras más pequeñas y especializadas en literatura infantil y juvenil (LIJ), o el pequeño aumento de las exportaciones, pues las editoriales que están aguantando más y mejor la crisis son las que se atreven a salir a vender al exterior. El artículo también repasa brevemente las aportaciones más relevantes de los autores y de los premios publicados en este periodo.

This article observes the trends in the production of books for children and young adults in Catalan during the years 2012 and 2013. On the one hand, it notes that domestic publications and sales decreased, that there was less research on book series for readers in intermediate age groups and fewer titles in these series, and that bookshops closed. However, it also notes the emergence of a number of smaller bookshops that specialize in books for children and young adults; and it suggests that the slight increase in exports shows that some publishing houses withstood the financial crisis by exporting. Finally, the article briefly reviews some of the most successful titles and the awards given during this two-year period.

PARAULES CLAU:

Literatura catalana, Llibre infantil i juvenil, Mercat del llibre, Indústria editorial

PALABRAS CLAVE:

Literatura catalana, Libro infantil y juvenil, Mercado del libro, Industria editorial

KEYWORDS:

Catalan literature, Children's and young books, Book trade, Publishing industry

REBUT

07/08/2014

ACEPTAT

12/09/2014

1 INTRODUCCIÓ

Per al lector neòfit l'elaboració d'un panorama generalista de la literatura infantil i juvenil catalana durant els anys 2012 i 2013 pot semblar simple; per a l'expert, un mal de cap. I és per això que en la redacció d'aquest document voldria moure'm entre aquests dos pols: un escrit en què aquell que tot just s'endinsa en el món de les lectures per a infants i joves hi trobi una porta de pany fàcil i que a l'expert li aportï elements que li facilitin la seva tasca d'aprofundiment en aquest camp. I moure's en equilibri entre aquests dos mons no és fàcil. Però per això és un repte agafat amb il·lusió, por i sinceritat: la il·lusió que suposa compartir aquestes pàgines en una publicació de tant de renom, i el temor de no poder aconseguir aconseguir tothom o, encara pitjor, oblidar referenciar allò que es té davant del nas i que tothom veu. I sinceritat per donar a conèixer tot allò que durant aquests dos anys —2012 i 2013— ha estat a parer meu de rellevància. Sóc conscient que hi haurà accions, publicacions, autors, premis o altres activitats vinculades a la literatura infantil i juvenil que per manca d'espai o, fins i tot, de desconeixement no formaran part d'aquest recull. Sé que en un article batejat com a *panorama* no hi ha espai per a tothom i, de bones a primeres, ja us dic que la relació de títols que es referencien és des del meu parer, recolzat pel parer de diferents crítics amics i de publicacions de referència en diversos mitjans —diaris, revistes, blogs, webs, etc. És per això que us demano disculpes a l'avançada i us convido a informar-ne a qui correspongui per tal que això no torni a succeir en properes edicions.

Bé, comencem!

2 ELS CREADORS

Durant els anys anteriors al 2012, semblava que la LIJ restava al marge de la crisi, que les lectures per a nens i nenes eren refugi d'editors on, mercès a les lectures obligatòries, el pa hi estava assegurat. Tot i això, entrat ja el 2014, en el moment d'escriure aquest article, hom s'adona de com de cecs anàvem. I és que la crisi la teníem a davant dels nassos però al nostre

sector arribava tard; per exemple, els títols que van optar al premi Protagonista Jove l'any 2013, que són tots els juvenils editats en català durant l'any, respecte del 2012, van suposar una disminució del 15 %. És a dir, els grans segells editorials han aixecat el peu de l'accelerador mesurant més els títols i, molt especialment, ajustant els tiratges.

La davallada en les xifres de vendes en general ha estat prou important per afectar tots els àmbits de la cadena del llibre, des de drets d'autor o avançaments—descensos importants en els percentatges de drets i, fins i tot, impagaments— fins a petites llibreries que s'han vist obligades a tancar —per exemple, les llibreries Proa, Catalònia, La Peixera a Barcelona o Robafaves de Mataró. Tot i això, alguns petits emprenedors han engegat nous punts de venda, més petits i adequats a la demanda, com són el Petit Poblenu, Nemo, Luz de Lula o, fins i tot, la reobertura de la mateixa Proa tot canviant d'ubicació; totes elles amb un important fons infantil i juvenil. I és que a les penes, punyalades.

L'únic àmbit que semblaria que se salva de la crema són les exportacions, amb un augment sostingut els darrers anys (482,44 milions d'euros el 2011). Tot i que representa poc, sí que és interessant com les editorials que estan aguantant més i millor la crisi són les que s'atreveixen a sortir a vendre a l'exterior. A tall d'exemple, La Galera dissenya les darreres col·leccions amb una clara intenció d'exportar, i mercès a aquesta política el descens del 4 % que ha suportat la literatura infantil i juvenil l'any 2012, en el cas d'aquest segell editorial ha suposat un augment del 17 % de facturació durant aquest mateix any, un fet que l'ha catapultat cap al segon lloc per volum de vendes de llibre infantil i juvenil a Catalunya, per darrere dels segells emparats sota el nom d'Edicions 62.

Podríem estar temptats a donar les culpes d'aquesta davallada a la influència de les noves tecnologies en els canvis d'hàbits dels joves lectors, però també, segons l'agència ISBN, hi ha hagut un augment constant de lectors els darrers anys:

«El 59,1 % de los españoles mayores 14 años lee en su tiempo libre y el 47,2 % lo hace con una frecuencia diaria y semanal.» (Federación de Gremios de Editores de España, 2012)

Font de la imatge: *Hábitos de lectura y compra de libros en España 2012*.

També podríem estar temptats a donar les culpes al llibre digital o *e-book*, però les xifres ens diuen que el nombre de lectors de llibre electrònic arribava, el 2012, al 13,1 % dels lectors de 10 a 14 anys. És a dir, l'onada semblaria imparabla però no és un tsunami com van predir alguns visionaris. Fins i tot comença a córrer la idea que seran mercats paral·lels i, fins i tot, complementaris.

El Gremio de Editores ressaltava, en la seva anàlisi de les vendes del llibre electrònic de 2011, les dades següents:

«El libro digital, aunque presenta un crecimiento del 41 %, representa sólo el 2,5 % de toda nuestra facturación a pesar del enorme crecimiento que se ha producido en la oferta de títulos por parte de los editores. Es un sector que no está, por el momento, constituyendo un elemento significativo de actividad y de facturación.» (Federación de Gremios de Editores de España, 2012, p. 7).

Així mateix, l'agència estatal d'ISBN comenta:

«El porcentaje de libros electrónicos que han dado de alta los editores ha aumentado ligeramente respecto al mismo periodo del año pasado (primer trimestres de 2013); ha sido del 26 por ciento frente a un 22 por ciento del primer trimestre de 2012.» (Agencia del ISBN, 2011)

Malauradament, però, aquests lectors digitals tan sols han descarregat legalment (és a dir, que els han pagat) el 32 % dels llibres —xifres oficials que la realitat semblaria desmentir ja que serien molt inferiors les descàrregues legals si fem cas del que diuen alguns editors, els quals comenten que aquesta xifra real és

de menys de l'1 %—, la majoria dels quals s'obtenen de la Xarxa i, en menor grau, traspassats pels amics o familiars.

Sortosament, però, l'àlbum il·lustrat no es pot transformar en llibre digital amb tanta facilitat, un fet que converteix aquest gènere literari per a més petits en un valor força segur i allunyat de la còpia digital. cerca, l'ús i el tractament d'informació i de promoure un treball col·laboratiu entre el professorat i els bibliotecaris en aquest àmbit.

La davallada de les vendes i els drets d'autor corresponents van fer aixecar la llebre i un grup nombrós d'autors, especialment de llibre juvenil, capitanejats, entre d'altres, per Maite Carranza, Àngel Burgas, Rodolfo del Hoyo i Gemma Lienas, van associar-se sota les sigles d'APE (Autors i Autoras en Perill d'Extinció). L'agrupació reivindica la necessitat de difondre les lectures escolars com a benefici i embrió de la biblioteca particular. Aquest moviment intenta remoure consciències i, malgrat la crisi, «imposar» la compra dels llibres de lectura evitant la socialització. Aquesta reivindicació semblaria que donaria fruits amb la implicació de diferents associacions i gremis, així com dels departaments de Cultura i Ensenyament de la Generalitat de Catalunya per aconseguir un compromís de totes les parts de potenciar l'adquisició de les lectures prescriptives.

Finalment, convé ressaltar la concentració cada vegada més gran, en pocs segells editorials, de l'edició infantil i juvenil en català, una tendència que s'està donant tant al Principat com al País Valencià i que pot tenir una doble lectura: la manca d'oferta limita els autors i enforteix les editorials en la contractació de títols, i aquests gegants deixen espai a petits segells, alguns gairebé d'autoedició, que s'escapen per les costures. Entre aquests últims, hi trobem Contes que porta el vent, Andana o Queixal, i n'enforteixen d'altres amb una trajectòria relativament curta com ara El roure de Can Roca, Animallibres o Edicions del Pirata. El 2014 sembla que aquesta tendència continua i va en augment.

Però els canvis també afecten les persones i és per això que n'hi han hagut a la cúpula de Cruïlla, Barcanova o el redireccionament de la línia editorial a La Galera arran de l'aterratge de Iolanda Batallé.

3 TENDÈNCIES

A poc a poc el llibre infantil i juvenil s'està empeltant d'estratègies de màrqueting a imatge i semblança dels seus germans grans. I és que una novetat ja no viu de la presentació típica on l'autor surt a la llum, sinó que utilitza diferents tipus de suports, especialment digitals, com poden ser blogs de crítics reconeguts, tràilers on s'anima la il·lustració o, més recentment, els anomenats *booktubers*, on lectors joves graven petites recomanacions de llibres de pocs minuts i els penegen al *YouTube*. També hi podem trobar música associada, com a *Retrum* (La Galera), de Francesc Miralles, o altres elements de promoció, com ara samarretes. A voltes, fins i tot, el llibre no és el centre de la venda sinó un complement d'una promoció molt més gran.

Així mateix, les editorials han destacat aquests dos anys per anar especialment a la caça i captura d'un nou Greg o un Stilton que fidelitzi els lectors d'edats compreses entre els 8 i els 12 anys, uns lectors que quan agafen una col·lecció no s'hi aturen fins a esgotar-la. I és en aquesta caça i captura que han començat a aparèixer col·leccions clarament enfocades a aquests lectors com ara «Nat el Gran», «Gol!» i «Elvis Riboldi» (La Galera); «Sanada» (Edebé), o «Bat Pat» i «Dino Amics» (Estrella Polar). Aquesta recerca de les sèries ha fet disminuir, i molt, l'aparició de títols solts com ens tenien acostumats alguns segells editorials com ara Cruïlla.

Entre les tendències singulars que han començat aquest bienni es troba la del sorgiment de llibres relacionats amb el Tricentenari 1714-2014. Es poden citar *Els nens del Born* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), de Dolors Garcia Cornellà i Santi Riera; *Aquell dia de 1714* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), d'Antoni Munné-Jordà i les divertides il·lustracions d'Óscar Julve; *1714* (La Galera), poema èpic de Jordi Sierra i Fabra il·lustrat per Ignasi Blanch; i *Cicatrus 1714* (Bromera), d'Andreu Martín, entre d'altres, així com la recuperació d'un clàssic de Jaume Cabré: *La història que en Roc Pons no coneixia*, un llibre que ha augmentat un 30 % el nombre de pàgines, però no el contingut, i del qual s'ha ennoblit el format. I el filó segur que no s'acaba aquí ja que tenim notícies que Cruïlla també apostarà pel tema, així com l'editorial vigatana Eumo.

Pel que fa a l'edició des del punt de vista de gèneres, hem de dir que seguim fent la travessa del desert, especialment quant al món del teatre. Només es pot citar l'encomiable feina que fa Onada edicions engegant una nova col·lecció «Teatre fàcil», com es va dignar a donar-nos a conèixer Teresa Mañà en el seu resum anual del 2012 a la revista *Serra d'Or*.

Sortosament semblaria que el centenari del naixement de la poetessa Joana Raspall, celebrat a so de bombo i platerets com es mereix, va suposar una recuperació d'alguns dels seus millors poemes i la irrupció de les seves darreres produccions com són *46 poemes i dos contes* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat); *Joana de les paraules clares* (El Cep i la Nansa), amb Muntsa Fernández i il·lustracions de Mercè Galí; *Divuit poemes de Nadal i un de Cap d'Any* (Editorial Mediterrània), il·luminat per Ignasi Blanch; i *Poemes per a tot l'any* (Baula), amb dibuixos de Montse Tobella. Es tracta d'un més que justificat homenatge a una autora que ha estat capaç de jugar amb les paraules per fer-les més passadores als més petits i que, malauradament, ens va deixar el 4 de desembre de 2013.

L'Any Espriu, amb motiu del centenari del naixement del poeta Salvador Espriu el 1913, també ens va deixar alguns petits tresors. Cal destacar dins de la col·lecció «Vull conèixer», de l'editorial Baula, el preciós volum *Salvador Espriu* amb text de Pep Molist i il·lustracions de Jordi Vila Delclòs. I companys de premis Serra d'Or, també trobem Maria Carme Bernal i Carme Rubio amb *Tant de gust de conèixer-lo, senyor Salvat Papasseit* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), un magnífic volum per conèixer la vida i obra d'aquest poeta.

S'ha de remarcar que la producció ha estat prou extensa. I així podem llegir Miquel DescLOT, en dues obres: *El domador de paraules* (La Galera), una antologia de la seva obra, i *Guia poca-solta* (Baula), on es presenten els *limericks*, un gènere del qual l'autor és devot seguidor. També Salvador Comellas els ha editat de dos en dos: *Com gat i gos* (Castellnou) i *Qui l'encerta, l'endevina* (Cruïlla). Núria Albertí al text i Cristina Losantos al dibuix ens ofereixen *Aventures sense sortir de casa* (Animallibres), un recull de poemes que defensa la llar com a espai de joc.

També és interessant destacar els valors segurs que pot suposar la reedició d'alguns títols emblemàtics, una estratègia d'aposta a baix cost en no haver, moltes vegades, d'avançar drets. Així trobem, entre d'altres, l'edició facsimil de *La fabulosa història d'Eixerit 1er i la seva carrossa*, *Les aventures d'en Flor i en Mosqueta* i *Els tres cavallers alts* (La Galera), tres contes escrits entre els anys 1965 i 1968 per Antoni Cuadrench i il·lustrats per Pilarín Bayés; *El blanc i el negre*, de Miquel Descot (La Galera); *Tic-tac, les hores del dia d'una nena*, de Mercè Llimona (Mars), rescatat de l'oblit gràcies a la tasca d'aquesta col·lecció simbiosi entre Magenta i Rosa Sensat; *Història d'una bala*, de Pep Albanell, il·lustrat de nou per Jorge del Corral, un magnífic text poètic a favor del desarmament, que esperem que mai caigui en l'oblit; Miquel Obiols i el seu *Ai, Filomena, Filomena! I altres contes*, il·lustrat per Miguel Calatayud (Kalandra-ka), editat per primera vegada el 1977 i que recull un seguit de contes esbojarrats i divertits; *Nima, el xerpa de Namtxe* (El roure de Can Roca), peça essencial de la tetralogia de Josep Francesc Delgado que el 2014 sembla que completarà, o la ja citada *La història que en Roc Pons* no coneixia, publicada per primera vegada el 1980. Així mateix, celebrem que finalment s'hagi desfet l'embolic dels drets sobre les famoses Tres Bessones i tornin a les llibreries de la mà d'Angle Editorial i Brot 72, un segell jove, fundat el 2011 amb l'objectiu de donar a conèixer l'obra de Roser Capdevila.

Pel que fa als títols forans recuperats, imprescindibles en qualsevol biblioteca escolar o pública, només citaré alguns dels més destacats com són *Petit blau i petit groc*, un clàssic de Leo Lioni (Kalandraka); el clàssic *Momo*, de Michael Ende (Bromera), i la magnífica faula *Però jo sóc un ós!*, de Frank Tashlin (Viena), que en respecta les il·lustracions originals. Així mateix, edicions Ekaré ens alegra amb *Anem a caçar un ós*, una de les obres mestres de la il·lustradora Helen Oxenbury i text de Michael Rouen; el genial àlbum *Els tres bandits*, de Tomi Ungerer, o *Rosa Caramel* (Hipòtesi), àlbum de referència a l'entorn del respecte a l'altre amb text d'Adela Turin i il·lustracions de Nella Bosnia.

4 VA DE PREMIS

Com cada any la collita és gran i generosa. Tot i això cal lamentar la defunció d'alguns premis com el Mercè

Llimona que, després de catorze edicions, sembla que es pren un descans. La raó és la retirada de l'aportació econòmica del patrocinador del premi, fet que obliga l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú a plantejar-se la continuïtat o no del certamen. Al mateix temps alguns dels premis han reduït la dotació econòmica, com el Ramon Muntaner, a fi de poder afrontar-ne amb més garanties la viabilitat.

I comencem per aquest darrer premi, el Ramon Muntaner, 2013, ja que David Cirici el va guanyar amb *Zona prohibida* (Fanbooks), una obra que presenta un futur desolador ple de violència, on els infants creixen tancats en escoles automatitzades, una obra que dóna continuïtat a aquell *L'esquelet de la balena* del 1986 (Empúries).

Potser, els premis més preuats són els dos Trajectòria, que atorga la comissió organitzadora de la Setmana del Llibre en Català, i que guardona cada any una figura destacada de la cultura catalana. I el 2013 va caure a mans de Pep Albanell, gairebé prenent el relleu de Quim Carbó (2011). Ha estat un merescut premi a tota una vida dedicada a inventar mons fantàstics, una imaginació que sembla que té un secret: no és pròpia, és manllevada. Entre aquests premis honorífics també val la pena remarcar el lliurament del Premi Nacional d'Il·lustració del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte a Carme Solé Vendrell per tota la seva trajectòria com a il·lustradora. Felicitats als autors, que ben del cert s'ho mereixen.

Josep Maria Aloy també ha demostrat mèrit en el seu blog *Mascaró de proa* que li ha servit per guanyar el 2013 la XIIa edició del premi Aurora Díaz-Plaja, d'anàlisi, estudis i investigació de literatura infantil i juvenil catalana.

Pel que fa als premis més de caràcter literari, m'agradaria fer referència al Sant Joan de Déu, especialment pel seu *La puça russa* (La Galera / Hospital Sant Joan de Déu), un llibre acordió, pulcrament editat, de Martí O'Toole i les sempre suaus i evocadores il·lustracions de Noemí Villamuza. El premi Vaixell de Vapor 2012 es va atorgar a Victòria Tubau per *Les gallines del Batat* (Cruïlla), un relat teixit a partir del món propi que expliquen cada un dels nens i nenes d'una classe. També cal ressaltar *Molsa*, de David Cirici, premi Edebé de literatura infantil 2013, la història d'un gos que persevera a la recerca dels

seus amos enmig d'un entorn de guerra. Per a una edat més gran, res millor que viure una aventura de pirates amb Jan Plata, que traduït a l'anglès seria John Silver —el recordeu?—, de Josep Lluís Badal, complementat amb magnífiques il·lustracions, que deriven a còmic, de Jordi Lafebre.

Entre els juvenils s'ha de destacar que el 2013 vam tenir el goig de saber que els joves lectors participants al premi Protagonista Jove van decidir atorgar-lo a *Serena*, de Dolors Garcia i Cornellà, una història de supervivència a la Barcelona del segle XV, un premi en què el jurat són els joves lectors, de manera que és, sense cap mena de dubte, la prova del cotó literari.

Del 2012 val la pena ressaltar *El racó de Penélope*, de Pasqual Alapont (Cruïlla), premi Gran Angular, una divertida història d'un jove que veu capgirada la seva vida quan la seva família marxa de València al Perelló per obrir un restaurant, un viatge de poca distància però un pas molt gran a nivell intern i de creixement.

Ja al 2013, també cal remarcar la bona tasca de Pau Joan Hernández amb *La balada del funicular miner* (Cruïlla), premi Gran Angular 2013 i Crítica Serra d'Or, una història ambientada al Pirineu català en què els protagonistes han de solucionar uns estranys atacs d'una fera desconeguda. I finalment també sobresurt *Katàlepsis*, de Maria Carme Roca, premi Joaquim Ruyra 2012, on els jocs a voltes es poden convertir en trampes mortals.

5 SEPARANT EL GRA DE LA PALLA

Com deia aquell: que Déu ens agafi confessats!, ja que qualsevol selecció sempre és parcial, i més quan s'entra en l'extens món dels llibres infantils i juvenils publicats al llarg de dos anys: centenars de títols on escollir i remenar. Així que he demanat ajut a la biblioteca i crítica literària Glòria Gorchs i, animats, ens hem posat mans a l'obra.

Durant aquests dos anys val la pena remarcar que per als més petits la producció ha estat limitada. Celebrem, però, l'arribada d'un nou personatge sorgit de la revista *Piu-Piu*: el conillet Benet, obra de Christian Inaraja i editat per Publicacions de l'Abadia de Montserrat,

una proposta cridada a fer una llarga llista de títols que acompanyi els dos primers *El conillet Benet a la cuina* i *El conillet Benet fa de mecànic*. Al seu costat hi podem col·locar l'excel·lent *És estrany?*, de Núria Colom (SD, 2013), una història que parla de l'amistat malgrat les diferències entre una marieta i una girafa.

Per a primers lectors la llista és extensa i variada. Començarem amb *El petit Olaf*, de Pep Brocal (Mamut, 2012), una història sense mots en la qual el petit Olaf ens mostra com jugar mercès a la seva imaginació. També ressalta *El monstre de colors*, d'Anna Llenas (Flamboyant, 2012), un llibre que juga amb els colors d'un monstre per parlar-nos de les emocions. De Gemma Martí val molt la pena *La caixa del port* (A buen paso, 2013) i il·lustracions de Meritxell Duran, on la curiositat d'una caixa descarregada al moll desperta la imaginació dels presents.

A partir de cinc anys trobem les magnífiques il·lustracions de Gusti que il·luminen *Tomàs i les paraules màgiques* (Baula, 2012) amb un text de Ricardo Alcántara, reflexió a l'entorn del poder de les paraules. Marta Altés ens regala dues joies: *El meu avi* (Macmillan, 2012), la vellesa amb ulls de nét, i *No!* (Thule, 2013), el casament perfecte entre text i imatge. Eulàlia Canal salta a l'altra banda de la tanca i escriu *La Tocanassos*, il·lustrat per Elena Frauca (Oxford, 2013), una història de bruixes que enllaça amb un text de Miquel Berga, *La bruixa de Cadaqués* (Cruïlla, 2013), il·lustrat per Lluís Farré. Pep Molist, que s'està habituant a adaptar escriptors, entre altres feines, ens porta *Els nens voladors* a partir d'un text de Pere Calders (Baula, 2012). *La festa monstruosa*, de Carles Cano (Animallibres, 2012) i il·lustracions de Paco Giménez, ens porta l'alegria al país dels monstres. I donant una volta de rosca (sabíeu que els Reis d'Orient estaven casats?), Teresa Duran ens permet divertir-nos de valent amb *Les tres Reines d'Orient* (La Galera, 2012), amb dibuixos de Lluís Farré. I seguim amb la màgia a partir de *Jan, què tens darrere l'orella?*, de Pia Guindulain (La Galera, 2012) i il·lustracions d'Anna Obon, en què un vigilant de pàrquing potser no és el que sembla. Per acabar aquesta franja tanquem amb *Coses que l'avi no pot fer*, de Jordi Sierra i Fabra (Fil d'Aram, 2012), que ens mostra la visió d'un avi des dels ulls del nét, amb unes il·lustracions i un to entranyables.

Per a lectors una mica més grans no deixeu de fer passada per *El misteri de la tifa de gos abandonada*, d'Anna Cabeza (Bambú, 2012), una història on tres peculiars àvies s'obren camí en el món de la investigació privada. També amb un detectiu com a protagonista trobem, de Joan de Déu Prats, *El misteri de l'espantaocells adormit* (Animallibres, 2012) il·lustrat per Lluïset, en el qual el rellotge que fa de cor de l'espantaocells ha desaparegut. Aquest és un misteri per al detectiu més conegut del bosc, en Jack Esquirol. S'ha de remarcar la feina de revisió del conte de *La Rateta que escombrava l'escaleta* per part de Marc Donat amb *La rateta i el gat burleta* (Cruïlla, 2013), il·lustrada per Pedro Rodríguez, així com la de les ovelles Moli i Doli, de Pep Molist a *La Moli, la Doli i la teeela de color vermeell*, amb il·lustracions de Valentí Gubianas (Barcanova, 2013). I, per acabar, *Fora malsons!* (Bambú, 2012), de la periodista Elisenda Roca, on posa de nou damunt la taula les pors nocturnes.

A partir de nou anys remarquem *L'olor de la mare* (Bromera, 2013), en la qual Ricardo Alcántara ens explica la història d'en Bigotis, un ratolinet que surt del cau a cercar la seva mare desapareguda. També trobem la divertida *Vacances alla romana de la senyoreta Strauss i els seus amics* (Baula, 2012), de Jordi Folck, on la recerca de la senyoreta Strauss, una gossa distingida, portarà els seus amics a explorar territoris humans. Del mateix segell editorial val la pena *Julita*, de Montserrat Galícia (2013), una petita història de les vivències de la protagonista que dona nom a l'obra. I per a temes més punxeguts, Maria Àngels Juanmiquel, amb *La vergonyosa excusa de la hiena* (Cruïlla, 2013), ens proposa endinsar-nos al dur món de l'assetjament escolar. Del valencià Enric Lluch convé ressaltar *Tarzan dels ximpanzés* (Animallibres, 2012), una revisió del mite de Tarzan però vist amb els ulls dels seus companys.

Per als adolescents que ja entren a l'ESO podem remarcar *Arc. El naixement d'una heroïna*, de Lourdes Boïgues (Estrella Polar, 2013), una autèntica novel·la de cavallers, la primera entrega de «Sanada»; *La conquesta de l'imperi* (Edebé, 2013), d'Esteban Martín, situada al Japó dels samurais, o la divertida història *Una de zombis* (Estrella Polar, 2012), de Patricia Martín. Aquest humor també el trobem a *L'edat del lloro*, de Gisela Pou i il·lustracions de Francisco Ruizge (Edebé,

2013), en què una nena viu en pròpia pell la fama del seu germà, un ídol televisiu de les adolescents. I no podia faltar Jordi Sierra i Fabra, aquesta vegada amb *L'extraordinari enginy parlant del professor Palermo* (La Galera, 2013), una història que repassa els convulsos inicis del segle XX de la mà d'un ventríloc.

Pel que fa a les lectures per a joves cal remarcar *Noel et busca*, d'Àngel Burgas (La Galera, 2012), una història trepidant on el protagonista no recorda res després d'un fort accident, però quan desperti els records potser no voldrà ser qui és. Dins de la novel·la històrica s'ha de ressaltar el bon fer de Dolors Garcia i Cornella amb *Sota les pedres* (Bromera, 2012), una història explicada en un vell dietari escrit durant les conversions de jueus a Espanya. No podia faltar una història de terror amb *Fosca: aquesta nit no hi haurà lluna plena*, de Care Santos (Estrella Polar, 2012), una història que s'endinsa en el món dels vampirs i dels homes llops, amb l'estil inconfusible d'aquesta prolífica autora.

En l'apartat de llibres de coneixements ressalten, entre d'altres, *Descobrir Barcelona*, d'Oblit Baseiria, amb il·lustracions de Pere Virgili (Hipòtesis, 2013); la col·lecció «El Petit Univers», especialment *Sóc un ruc* (Barcanova, 2013), un primer llibre de coneixements per apropar als més menuts un animal autòcton que no sempre apareix en col·leccions genèriques, i els dos volums de Pau Joan Hernández, *Egipte* (2012) i il·lustracions de Fernando Vicente, i *El gran llibre sobre Roma* (2013) amb il·lustracions de Jordi Vila i Delclòs, magníficament editats per Combel. D'aquesta mateixa editorial, *Ens divertim amb la ciència*, d'Àngels Navarro (2012).

Virginia Lorente ens ofereix una introducció a l'arquitectura amb *Les meves cases favorites* (2012), autoeditat, un acostament al món de l'arquitectura a partir de set obres emblemàtiques del moviment modern, i Marta Luna, *Que comenci la festa*, amb dibuixos de Víctor Escandell (La Galera, 2012), un interessant manual sobre festes populars que recull també les d'origen més desconegut.

Punt i a part és l'excel·lent tasca de Meritxell Martí i Xavier Salomó amb *El país dels 260 clons* (Cruïlla, 2013), un llibre joc per trobar els objectes iguals que s'amaguen entre un mar d'enginy visual.

6 CALAIX DE SASTRE

Per acabar res millor que fer un repàs dels esdeveniments que, d'una manera o altra, tenen la LIJ al punt de mira i que en un petit país com el nostre a voltes semblen l'excepció quan haurien de ser la regla.

Destaquem la celebració, a final del 2013, del vè Congrés de Literatura Infantil i Juvenil Catalana. Organitzat per l'AELC i comissariat per Marta Luna, va centrar-se especialment en la novel·la històrica. I res millor que com a marc el restaurat mercat del Born de Barcelona. Abans, però no per això menys interessant, la primavera de 2012 el Departament d'Ensenyament va organitzar el 6è Congrés Educació i Entorn que va portar per títol «Llegim, creixem». L'objectiu del Congrés va centrar el contingut en la lectura, element clau del Pla de govern de la Generalitat 2011-2014.

Pel que fa a les institucions públiques, a part de la rebaixa en les dotacions a subvencions per a la producció editorial en català del Departament de Cultura, també hi ha repercutit negativament la disminució de la dotació al Sistema d'Adquisició Bibliotecària i, amb els canvis en la Llei de la propietat intel·lectual, el CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) ha repartit fins a un 90 % menys de drets a la majoria de segells i autors. És a dir, la crisi no només ha afectat directament les editorials per la disminució de vendes, sinó que també tot el marc que permetia innovar i atrevir-se a aventures més agosarades.

D'altra banda, finiquitat en part el programa Puntedu del Departament d'Ensenyament, amb l'eliminació de la mitja jornada dels bibliotecaris escolars i la dotació econòmica per l'adquisició de material i llibres, les escoles han fet mans i mànigues per mantenir aquesta infraestructura tan necessària per arribar, algun dia, a emmirallar-nos nord enllà. Aquesta disminució també ha afectat en part la formació de professionals tot i que, també cal dir-ho, la formació virtual de les escoles per a la redacció del Pla de lectura d'escola ha continuat amb empenta. Així mateix el màster en Biblioteca Escolar i Promoció de la Lectura, de la UB i UAB, ha mantingut i augmentat el nombre d'alumnes en les dues darreres edicions.

També cal destacar el naixement de la fira «Conte va! Va de contes» a Vilanova i la Geltrú de la qual

es va celebrar la primera edició el 2013, una autèntica marató de narradors de contes que ocupen set espais del poble.

El país tampoc ha estat mancat d'exposicions on la LIJ ha estat el pal de paller. És així com hem pogut anar a visitar al Monestir de Santes Creus una exposició sobre el fons de la col·lecció privada de Freixes-Garriga que mostra com els contes infantils van passar a formar part de l'engranatge propagandístic del conflicte bèl·lic durant la Guerra Civil espanyola; una retrospectiva de l'obra de Maria Rius al Centre Cultural de Terrassa, així com els respectius homenatges i repàs de la vida i obra al Palau Robert de Barcelona de les il·lustradores Pilarín Bayés, el 2012, i Roser Capdevila, el 2013. També vam celebrar els 50 anys de La Galera amb una exposició que va portar per títol «Cada dia més grans, cada dia més joves».

I entre els aniversaris s'ha de remarcar els vuitanta anys de Joaquim Carbó, en ple rendiment, i els trenta del Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil. Per molts anys!

I no podem acabar sense tenir un record per dos dels autors de més de renom al país, autors que, a tenor de la qualitat expressada, mai van distingir si escrivien per a petits o grans. Estem parlant d'Emili Teixidor (1933-2012) i Joana Raspall (1913-2013). Mantindrem viva la flama de la vostra obra, és la nostra obligació.

BIBLIOGRAFIA

Agencia del ISBN (2011). <http://agenciaisbn.es/web/noticias_archivo.php>. [Consulta: 30/06/2014]

Federación de Gremios de Editores de España (2012). *Barómetro de hábitos de lectura y compra de libros de 2012*. <http://www.federacioneditores.org/0_Resources/Documentos/130207NPR-FGEE-BarometroHbitosde-Lectura2012.pdf>. [Consulta: 30/06/2014]

Federación de Gremios de Editores de España (2012). *Estudio de Comercio Interior del Libro en España en 2011*. <http://www.federacioneditores.org/0_Resources/Documentos/Comercio_Interior_2011.pdf>. [Consulta: 30/06/2014]

Disponible a:

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori>

Portell Rifà, Joan. "Panorama del llibre infantil i juvenil a Catalunya (2012-2013)". *Anuari de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura*, Vol. 3 (2014), p. 1-10.

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori/article/view/281100/>

Llicència Creative Commons

Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada
(by-nc-nd): No es permet un ús comercial de la obra original ni la generació d'obres derivades.

Editors

Lluís Agustí
Maite Comalat

ANUARI

DE L'OBSERVATORI DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA

2014

